

SŁOWO WSTĘPNE

Oddajemy w Państwa ręce kolejny numer „Zeszytów Naukowych Centrum Badań im. Edyty Stein”. Tym razem łączy on ze sobą dwa tematy: doświadczenie, będące jednym z kluczowych zagadnień i problemów współczesnej humanistyki, oraz kontynuację numeru 11 z 2014 roku, czyli kolejny zbiór tekstów poświęconych patronce Centrum – Edycie Stein. Szczególną okolicznością, która przyświeca podjętemu tu poszerzeniu refleksji nad życiem i dziełem św. Teresy Benedykty od Krzyża, jest przypadająca na 9 sierpnia tego roku siedemdziesiąta piąta rocznica jej męczeńskiej śmierci w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau. Ponadto, pod koniec numeru zamieszczamy opracowany przez Annę Ślebiodę wykaz bibliografii przedmiotowej poświęconej Edycie Stein (obejmuje on ponad trzysta pozycji opublikowanych w latach 2000-2016, zamieszczonych zarówno w pracach zbiorowych, czasopismach, jak i Internecie), a także przygotowany przez Pawła Szuppe spis prac dyplomowych, których tematyka oscyluje wokół współpatronki Europy, oraz krótką recenzję Małgorzaty Grzywacz przybliżającą Czytelnikom pozycję autorstwa Mirosława Mikołajczyka pod redakcją ks. Jerzego Machnacza: *Edyta Stein – św. Teresa Benedykta od Krzyża. Bibliografia polska 1933-2013*. Po dyskusjach w gronie redakcyjnym i w odpowiedzi na częste głosy zdecydowaliśmy, by w każdym z nadchodzących numerów zawarty został co najmniej ślad Edyty Stein pod postacią specjalnej rubryki jej poświęconej.

W pierwszej części niniejszego numeru zebrano pięć esejów, których autorzy próbują zmierzyć się z tematyką doświadczenia. Wielość wątków, jakie zostają tu poruszone, odpowiada wielości znaczeń i wymiarów tego „mgławicowego” pojęcia, równie nieuchwytnego, co niezbędnego zarówno na płaszczyźnie poznawczej, jak i egzystencjalnej. Dwa pierwsze teksty – autorstwa Marka Pacukiewicza i Małgorzaty Okupnik – spaja kategorią doświadczenia granicznego, sytuującego się pomiędzy życiem a śmiercią

i zmuszającego do ostatecznego rozrachunku nad sensem świata i istnienia, a także tym, „co dalej”. Marek Pacukiewicz, bazując na autobiografii-świadectwie Wojtka Kurtyki, jednego z najwybitniejszych polskich himalaistów, stara się odpowiedzieć na pytanie: jak doświadczenie wspinaczki wysokogórskiej, wiążącej się z nieustannym ryzykowaniem życia, ma się wobec *sacrum*? Z kolei Małgorzata Okupnik, odwołując się na płaszczyźnie teoretycznej do fenomenologii Michela Henry’ego, analizuje doświadczenie cielesności u osób terminalnie chorych i cierpiących. Omawiane przez autorkę przykłady poświęcone są twórczości poetyckiej Janusza Szuberta oraz cyklowi fotografii Marcina Adamskiego, który z pomocą aparatu dokumentował odchodzenie swoich rodziców. Niewątpliwą wartością dwóch kolejnych tekstów jest to, że bazują one na osobistych doświadczeniach ich autorów, którzy poddają je próbom artykulacji oraz teoretycznego uogólnienia. Justyna Weronika Kasza pisze o spotkaniu z Innym, czy nawet „próbie Innego”, jaka staje się udziałem osoby podejmującej się tłumaczenia tekstów napisanych przez autorów z odmiennych kręgów kulturowych (w tym wypadku: z obszaru kultury japońskiej). Obcowania z tekstem, jak się okazuje, nie sposób oddzielić od obcowania z drugim człowiekiem, a lekcja Innego – jak wskazywało wielu myślicieli z zakresu filozofii dialogu i spotkania – przynosi też ważną naukę o samym sobie. Rafał Koschany natomiast skupia się na doświadczeniach odbiorcy filmu (zarówno w przyrównywanej częstokroć do Platońskiej jaskini przestrzeni sali kinowej, jak i poza nią), próbując rozszerzyć odziedziczoną po strukturalizmie procedurę analityczno-interpretacyjną o wymiar cielesny i emotywny. Część tę kończy artykuł Piotra Jakubowskiego, który dwa literackie ataki „przeciw doświadczeniu” – obecne u Jeana-Paula Satre’a i Milana Kundery – zestawia z filozoficznymi „liniami obrony” zaczerpniętymi od Michela de Montaigne’a i Hansa-Georga Gadamera. W konkluzji autor stawia prowokacyjną dość tezę, zgodnie z którą „lekcję doświadczenia” stanowić może głębokie przekonanie o własnym niezbywalnym „niedoświadczeniu” i pogodzenie się z nim, a także z własną skończonością i wynikającymi z niej ograniczeniami.

Część druga to wspomniana już kontynuacja *Fenomeny Edyty Stein*. Otwiera ją artykuł Agaty Rybińskiej, która na podstawie skrupulatnej analizy źródeł – materiałów fotograficznych i epistolarnych, dokumentów, a także zapisków biograficznych – stara się odtworzyć historię młodszych przyjaciół późniejszej św. Teresy Benedykty od Krzyża. Andrzej Gniazdowski omawia relację między filozofią Alasdaira MacIntyre’a a fenomenologią wspólnoty zaproponowaną przez autorkę *Wiedzy Krzyża*. Kluczowym zagadnieniem są tu stosunki między indywiduum a ponadjednostkowymi całościami (społeczeństwem, narodem) oraz instytucjami państwowymi, które to relacje w pełni realizować się mogą jedynie przy otwarciu na wy-

miar aksjologiczny. W kolejnym tekście Anna Grzegorzczak rekonstruuje próby „filozoficznych teodycei” obecnych u trzech autorek, które doświadczyły – jednocześnie diabolicznego, jak i dojmująco ludzkiego – zła Zagłady: Hanny Arendt, Simone Weil oraz Edyty Stein. Analizując zaproponowane przez nie odpowiedzi na scholastyczne pytanie *Unde malum?*, autorka wskazuje, że pełne uchwycenie źródeł zła – wiążące się jednocześnie z szansą na jego przezwyciężenie – możliwe jest jedynie poprzez uwzględnienie wymiaru metafizycznego, transcendentalnego. Fakt, że w kolejnym artykule myśl Edyty Stein zaaplikowana została do rozważania elementarnych zagadnień z zakresu pedagogiki, dobitnie wskazuje, jak znaczący jest jej zasięg i jak bogate źródło inspiracji może stanowić. Martyna Strembska-Kozieł przedstawia cel procesu wychowawczego jako „realizację człowieczeństwa”, jako przysposobienie nowej jednostki do pełnego otwarcia na drugiego człowieka i świat w jego wymiarze aksjologicznym, połączone z mądrym kierownictwem opiekunów podczas kroczenia tą ścieżką. W kolejnym tekście Barbara Kmieciak stara się zinterpretować sensy, które Edyta Stein próbowała przekazać, odwołując się do symboliki kamienia. Tryb symboliczny – jak wskazuje autorka – przynależny jest mówieniu o prawdach głębokich, odczuwalnych, z trudem dających się zwerbalizować, dlatego też próba jego deszyfracji narażona jest na nieuchronne ryzyko zbłądzenia i wymaga szczególnej czujności. Refleksja filozoficzna Edyty Stein może stanowić również owocną podstawę teoretyczną dla analiz literaturoznawczych, o czym przekonuje artykuł Rafała Brasse. Odwołanie do spuścizny św. Teresy Benedykty od Krzyża pozwala lepiej zrozumieć i uwypuklić wiele wątków obecnych w twórczości Cypriana Kamila Norwida i Tadeusza Gajcego. Część tę zamyka tekst Małgorzaty Grzywacz będący przyczynkiem do badań nad recepcją Edyty Stein w Polsce, a poświęcony siostrze Janinie Immakulacie Adamskiej OCD, najbardziej zasłużonej i wytrwałej popularyzatorce, badaczce oraz tłumaczce prac św. Teresy Benedykty od Krzyża. Dodatkową okolicznością przyświecającą powstaniu tego artykułu jest przypadająca na 24 lipca bieżącego roku dziesiąta rocznica śmierci siostry Immakulaty.

Na sam koniec miło nam Państwa poinformować, że Centrum Badań im. Edyty Stein funkcjonuje również w obrębie mediów społecznościowych. Zachęcamy do śledzenia naszego fanpage’u na portalu Facebook pod adresem www.facebook.com/CBESUAM/, na którym zamieszczamy bieżące doniesienia o działalności Centrum: organizowanych wykładach, spotkaniach, konferencjach i publikacjach, a także informacje związane z życiem i spuścizną Edyty Stein.

Redaktorzy tomu